

گم شدن خیال و واقعیت بچه‌ها در فضای مجازی

«شهرود» مشکلات اینترنت برای دانش‌آموزان را در گفت‌وگو با کارشناسان بررسی می‌کند

ملیحه محمودخواه | اینترنت یکی از مقوله‌هایی است که بر سر استفاده از آن در میان محققان و پژوهشگران حوزه‌های مختلف همواره تنازعات بسیاری درگرفته است، چراکه برخی از آنها بر این باورند که فضای باز و آزادانه اینترنت و فضای مجازی برای سنین پایین و کودکان خطرناک است و برخی دیگر از آنها معتقدند که اینترنت نیز همچون بسیاری از مسائل دیگر، مزایا و معایب فراوانی دارد که باید تنها با آگاه‌سازی افراد، آنها را از خطرات و تهدیداتش مصون دارند.

از زمانی که کرونا سیطره خود را بر کشورهای دنیا گشود، کشورها ناگزیر از آموزش به کمک اینترنت شدند و این موضوع سبب شد دانش‌آموزی که تا چند وقت پیش تنها اجازه داشت با حضور والدین در اینترنت گشتی داشته باشد، نیمی از ساعات روز را در این فضا قرار بگیرد. اگر در ابتدا سخت‌گیری‌هایی نیز از سوی خانواده‌ها وجود داشت، در سایه خستگی خانواده‌ها از وضع موجود کم‌رنگ‌تر شد. حالا دانش‌آموز می‌ماند با دنیایی وسیع از اطلاعات که به راحتی در دسترس قرار می‌گیرد. اطلاعاتی که بعضی از آنها نه تنها به درد او نمی‌خورد، بلکه جز پرت کردن حواس او کار دیگری انجام نمی‌دهد.

اینترنت در جای خود مفید است

اینترنت همیشه بد نیست و اگر در جای خود و برای استفاده مناسب از آن استفاده شود، می‌تواند بسیار مفید باشد. این موضوعی است که مجید ابهری، آسیب‌شناس از آن استفاده می‌کند و معتقد است که اگر اطلاعات مناسب در اختیار کودک قرار بگیرد، اینترنت می‌تواند در بسیاری از موارد کودکان را از خرید کتاب نیز بی‌نیاز کند.

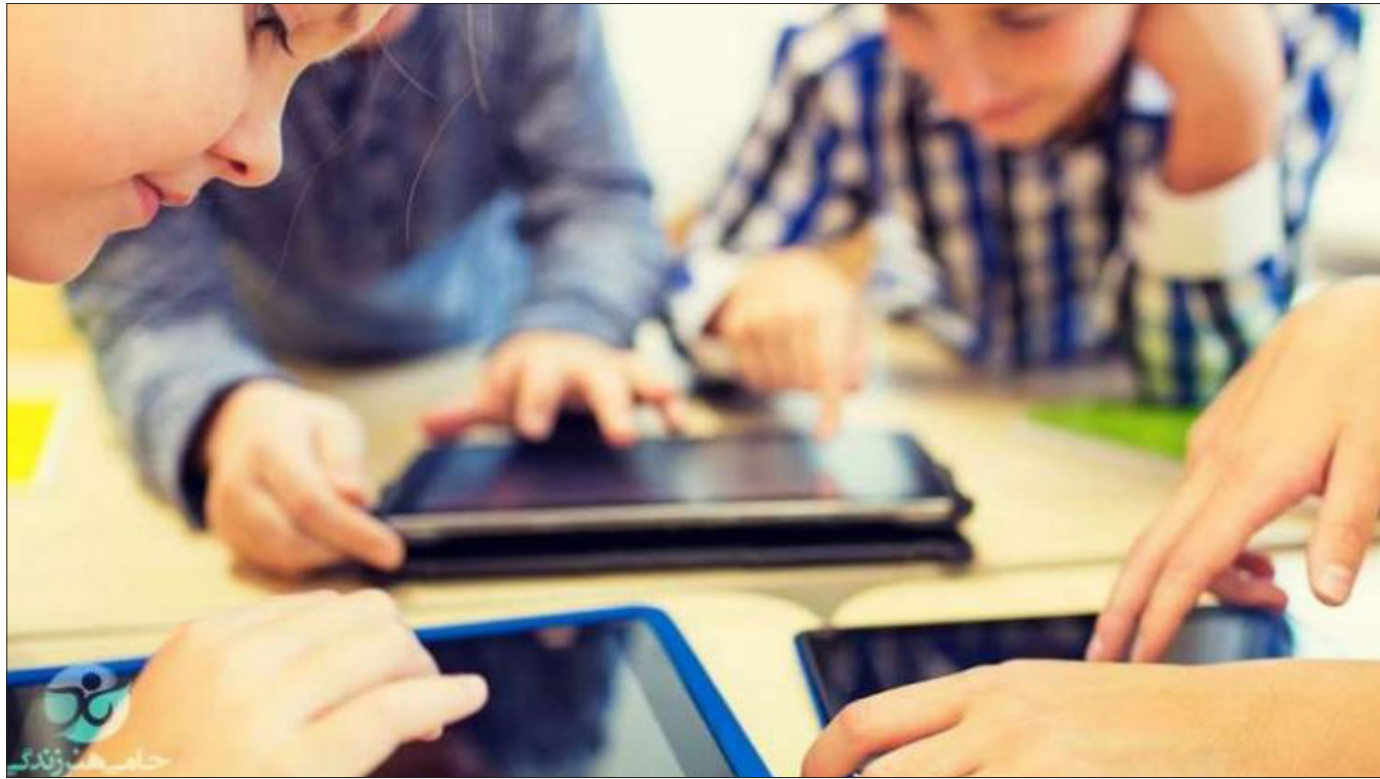
او می‌گوید: «پیشرفت تحصیلی و استفاده از ایده‌های جدید از جمله دیگر مزایای اینترنت است و در دوره‌ای که بچه‌ها ناچارند با آموزش آنلاین آموزش را قرا بگیرند، می‌تواند به شدت به آنها ایده‌های جدید بدهد.»

خطر اینترنت برای دانش‌آموزان

اما متأسفانه این همه آن چیزی نیست که بچه‌ها از اینترنت می‌آموزند. بسیاری از کارشناسان فعال در حوزه روانشناسی و علوم مذهبی در جهان همواره درباره خطرات و آسیب‌های استفاده کودکان و نوجوانان به والدین و مسئولان مربوطه هشدار می‌دهند، چراکه آنها معتقدند اینترنت و فضای مجازی، محیط بسیار باز و آزادانه‌ای دارد و برای سنین پایین به هیچ وجه مناسب نخواهد بود. به اعتقاد این آسیب‌شناس بچه‌ها در اینترنت با فضای بازی روبه‌رو می‌شوند که پیش از این با آن آشنایی نداشتند.

زورگیری اینترنتی در کمین دانش‌آموزان

او توضیح می‌دهد که زورگیری سایبری یا اینترنتی (که در بعضی موارد حتی منجر به خودکشی شده است)، رواج پورتوگرافی، دوری از اجتماع و میل به گوشه‌گیری و کم‌تحرکی یا بی‌تحرکی (نشستن بیش از حد و فعالیت نداشتن)، همگی از زیان‌هایی‌اند که استفاده از اینترنت برای کودکان به همراه دارد. اما این موضوعی است که زهره احمدی، روانشناس نیز بر آن صحنه می‌گذارد و توضیح می‌دهد که اینترنت و دسترسی آزاد و بدون محدودیت اینترنت می‌تواند مشکلات زیادی را به بار بیاورد، زیرا همیشه و در همه حال نمی‌توان روی گشت‌وگذار کودک در فضای مجازی کنترل داشت و این موضوع می‌تواند بچه‌ها را به انزوا و گوشه‌گیری بکشاند. «کودکانی که دسترسی به اینترنت برایشان آسان و بی‌درد است و زمان زیادی را در آن

با دو مواجهه روبه‌رو هستیم اول آنکه یا باید تقابل کنیم یا همراهی داشته باشیم که راه اول جواب نمی‌دهد و این راه دوم است که می‌تواند منجر به نتیجه شود، زیرا به محض مقابله با دانش‌آموز در فضای رسانه و دیجیتال در واقع او را به غریبه‌هایی که در رسانه هستند و مترصد فرصت برای گمراهی فرزند ما نشسته‌اند و به خود رسانه واگذار کرده‌ایم و اینجا تبعاتی به دنبال دارد که قابل جبران نیست.

آموزش سواد رسانه‌ای برای والدین و دانش‌آموزان

نصیری توضیح می‌دهد که بهترین راهکار آموزش سواد رسانه‌ای است، باید به دانش‌آموز آگاهی و توضیح داد که مولفه‌های حریم خصوصی و امنیت سایبر چه عواملی است. در واقع این آموزش‌ها باید به خانواده‌ها و دانش‌آموزان و معلمان داده شود تا بتوانند این فضا و مخاطرات موجود در آن را بشناسند و بدانند در این فضای مجازی که برای آنها ایجاد شده است، چگونه کنشگری کنند تا کمترین آسیب به آنها وارد شود.

کودک را در فضای مجازی رها نکنید

آنچه از مورد قبل و وضع محدودیت با استفاده از نرم‌افزارهای مختلف اهمیت نسبتاً بیشتری دارد آن است که در درجه اول به کودک‌تان آموزش دهید که چگونه به شکل مناسب و بجای فضای مجازی استفاده کند و با کارهای خطرناک، خود و عزیزانش را به دردسر نیندازد. برای شروع راهکارها و توصیه‌های زیر را مدنظر داشته باشید و عملی کنید:

* به اشتراک‌گذاری تصاویر شخصی و خانوادگی را ممنوع کنید.
* به کودک‌تان گوشزد کنید رمزهای عبور را به هیچ‌کس عنوان نباید در اختیار دیگران بگذارد.
* قوانین خانوادگی برای استفاده از اینترنت داشته باشید و همه اعضای خانواده را ملزم به رعایت آنها کنید.

* به او بگویید تا خود شما اجازه نداده باشید نباید با کسانی که در فضای مجازی آشنا می‌شود، قرار ملاقات بگذارد.

* از کودک‌تان بخواهید اگر در فضای مجازی صحبت با کسی و حشمت زده یا آزرده خاطرش کرد، حتماً به شما اطلاع بدهد.

* به او یاد دهید تحت هیچ شرایطی اطلاعات شخصی اعم از آدرس منزل، شماره تلفن، اسم یا آدرس مدرسه را در اینترنت فاش نکند.

* به کودک‌تان گوشزد کنید تحت هیچ شرایطی نباید به ایمیل‌ها، پست‌ها، پیام‌ها و متن‌های تهدیدآمیز پاسخ دهد (اگر ارسال چنین پیام‌هایی مکرر و آزاردهنده شد، مسأله را با نیروی انتظامی در میان بگذارد).
* همراه با کودک‌تان در فضای مجازی وقت بگذرانید و به او رفتار و رویکرد مناسب را آموزش دهید.

* سایت‌های موردعلاقه کودک را نشان (Bookmark) کنید تا دسترسی او به این سایت‌ها ساده‌تر شود.

* اگر کودک به خاطر تجربه‌ای ناخوشایند در فضای مجازی نزد شما آمد، او را جدی بگیرید و به حرف‌هایش بهاد دهید.

* حساب کارت اعتباری و قبض تلفن را زیر نظر داشته باشید تا اگر هزینه‌های نامعقول از کارت کم شد یا قبض به طرز غیرمعمولی گران آمد، متوجه شوید.

* کامپیوتر را به جای آنکه در اتاق خواب کودک‌تان قرار دهید، در یکی از قسمت‌های اشتراکی خانه، مثل اتاق نشیمن بگذارید و ناظر استفاده کودک از آن در فضای مجازی باشید. همچنین از نظارت بر فعالیت کودک با دستگاه‌های هوشمند مثل تبلت و موبایل غافل نشوید.

این اتفاقات در سایه اینترنت و فضای مجازی رخ می‌دهد.

با این وجود، به باور احمدی کسانی که قصد زورگویی به دیگران را دارند، دیگر حتماً نباید با قربانی‌شان رودررو شوند. امروزه آنها از اینترنت برای این کار استفاده می‌کنند. تقریباً تمامی قربانی‌های چنین افرادی کودکان کم‌سن و سال هستند. این افراد با درست کردن پروفایل‌های جعلی با کودکان دوست می‌شوند و پس از گذشت مدتی آنها را در معرض تهدیدهای مختلفی مثل سوءاستفاده جنسی یا دریافت اطلاعات شخصی قرار می‌دهند.

حواس‌تان به عضویت فرزندان در فضای مجازی باشد

این روانشناس راهکار هم ارایه و توضیح می‌دهد که بهترین راهکار این است که حواس‌تان به عضویت کودک‌تان در شبکه‌های اجتماعی باشد و تا زمانی که می‌توانید او را از این شبکه‌ها دور نگه دارید. به کودک‌تان این موضوع را گوشزد کنید که بعدها هنگامی که بزرگ‌تر شد به اندازه کافی برای وقت‌گذراندن در این شبکه‌ها فرصت خواهد داشت و حالا وقت مناسبی نیست. اگر نمی‌خواهید این کار را انجام دهید، به کودک‌تان یادآوری کنید که اگر مورد هدف زورگویی قرار گرفت، همیشه می‌تواند روی کمک شما حساب کند، به این ترتیب تلاش کنید اعتماد کودک‌تان را جلب کنید تا او مشکلاتش را با شما در میان بگذارد.

سواد رسانه را بالا ببرید

اطلاع و آگاهی از مشکلاتی که در فضای مجازی در کمین کودکان ما است، بسیار اهمیت دارد. در واقع با افزایش سواد رسانه‌ای باید این مشکلات را شناسایی و برای رفع آنها تلاش کرد.

فاطمه نصیری عضو هیأت مدیره انجمن سواد رسانه‌ای ایران نیز به این موضوع اشاره می‌کند و می‌گوید: «ما به مدد شیوع کرونا مجبور شدیم از آموزش آنلاین استفاده کنیم و آموزش‌ها به صورت مجازی برگزار می‌شود و چون به یکباره رخ داد و آموزش‌های لازم به خانواده‌ها داده نشد، مخاطراتی را در خودش ایجاد کرد که یکی از این مخاطرات این بود که اساساً استفاده از وسایل هوشمند برای بچه‌ها بدون در نظر گرفتن آموزش و قرار دادن قوانین مورد نیاز اتفاق افتاد و به مدد آن بحث اعتیاد به گوشی‌های تلفن همراه در بین دانش‌آموزان زیاد شده است.»

حواس‌پرتی دیجیتال معضل دانش‌آموزان

او توضیح می‌دهد که حواس‌پرتی دیجیتال